

*1919
Coulter*

GEORG BRANDES VERDENSKRIGEN

ANDET FORØGEDE OPLAG

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN OG KRISTIANIA

men som ikke desto mindre har en Indflydelse og udøver et Tryk. En Officer er en Mand, hvis Kald er Krig. En Officer, der ikke har lugter Krudt, er en Mand, der ikke har vist, hvad han duer til, og bliver, alt som Aarene gaar, efterhaanden saadan noget som en Matros, der aldrig har været til Søs, en Latterlighed. Officerens Fædrelandssind antager nødvendigvis en krigerisk Form; han attraar desuden at gøre sine Evner gældende, at udmærke sig, at fremmes, at vinde andre Lavbær end dem, der vindes ved Feltøvelser.

Evropas samtlige Officerskorps turde være en langt større Hindring for Fredens Opretholdelse end samtlige krigsivrige Forfattere og Journalister.

VERDENSKRIGENS FORUDSÆTNINGER

(August 1914).

I Marts 1913 sendte det franske Tidsskrift *Le Courrier Européen* følgende Rundskrivelse ud:

„Et vist Antal Tænkere, Statsøkonomer og Forretningsmænd bekæmper Krigen ikke længer af Følelsesgrunde, men under Appel til Interesserne. De siger: Krigen er altid kostbar, hvorledes end dens Udfald bliver; den indbringer de Krigsførende Intet. Ja de store Nationers Samfæthed er saa udpræget, Finansernes, Industriens, Handels Velstand i de forskellige Lande saa nær forbundet, at en stor europæisk Krig i vore Dage vilde fremkalde en Rystelse, som de mest livfulde Folketslag — ligeegyldigt om sejrtrige eller overvundne — vilde have ondt ved at komme sig efter.

Øjeblikket synes os da indtruffet til at give Ordet ikke mere til Idealisterne, men til dem, som i Kraft af deres Stilling maa kende en Nations positive Interesser“.

*

*

*

Selv om man i Reglen undslaar sig for Besvarelse af de talrige Spørgsmaal, som efter møderne Skik og Brug stadigt stilles til En, kan man dog daarlige afvise et Organ, af hvis Patronatskomité man er Medlem.

Jeg svarte: „Der er saa lidet, der afhænger af Fornuften. Mormon har, som Disraeli eiendels bemærker, langt flere Tilhængere end Bentham.

Saa vidt jeg véd, er det, siden Voltaire udviklede Tanken, den afdøde Jan de Bloch, en ualmindelig evnerig Forretningsmand, som først har fremsat og udført den Lære, Norman Angell senere har varieret, at en stor Krig ikke indbringer Sejsheren noget, ivertimod er ødelæggende for ham.

Kanonfabrikanterne, Officererne, hvis Eksistensgrund Krigen er, og som er tilovers, naar de ikke har lugtet Krudtet, ønsker alle vegne Krig; Resten af Indbyggerne er i Almindelighed fredselkende, selv om de ikke er Pacifister.

Ikke desto mindre viser Erfaringen, hvor let det er at vække krigerske Stemninger, og jeg tror ikke, der vil lykkes at nedstemme dem, end mindre at afskaffe dem ved en Appel til Nytte-Hensynet. Spørgsmaalet er ikke simpelt, fordi Europa endnu befinder sig i Middelalderen.

Det er ikke let at se, hvorledes Italien skulde være blevet et Hele paa fredelig Maade, og næsten alle Italianere foruden mangfoldige andre betragter Dannelsen af Italien som et utvivlsomt Gode.

Det er ikke let at se, hvorledes Tyskland kunde være blevet en Enhed uden Krigen mellem de to Magter, der hver for sig krævede Forrangen, Østerrig og Prøjsen. Østerrigs Udelukkelse af det tyske Forbund var afgjort Bettingelsen for det nye Riges Opstaen — der opfyldte næsten alle Tyskeres Ønske.

Krigen mod Rusland var nødvendig for Japans Tilblivelse som Verdensmagt. Saalænge Japan kun udmærkede sig ved Fredens Kunster, blev det overset af Europæerne. De begyndte at agte det, da Japaneserne viste sig paa Høiden af europæisk Brutalitet, udrustede med det Mod der ikke veg tilbage for Selvtillitsegørelse, og med den Hensynsløshed, der ikke betænkte sig paa at tilintetgøre andre. Visselig har Sejren ikke føjet noget til den asiatiske Nations Velstand, men den har givet det japanske Folk en Selvtillid af høj Værdi og indbragt det Europas kvalificerede Agtelse.

Man maa ikke glemme, at selv om Krigen ikke indbringer Velvære, ivertimod udbreder øjensynlige og haandgribelige Onder af mangel og forfærdende Art, saa kan den under Nutidens Barbari medføre Gøder, der ikke lader sig veje.

En stor europæisk Krig vilde være en umaaelig Ulykke for alle Mennesker. Ikke desto mindre baner i de senere Aar den Tanke sig mange Steder Vej, at en saadan Krig bliver

uundgaaelig; adskillige Steder tror eller haaber man naaivt, at den vil medføre større Retfærdighed. Jeg har mødt denne Tanke overalt i Frankrig som i Østerrig-Ungarn.

Det gaar neppe an at stole for meget paa de rigtige Beregninger. De gør kun Indtryk paa de Mennesker, som beregner. Menneskeheden i Almindelighed er dresseret til at lystre, naar der befales; den ledes af Lidenskaber og Fantasi, er i sin Naturgrund bestialsk, er i sit Væsen let at suggestionere til Begejstring, er i sin Selvopoffelse stundom heroisk, men baade som bestialsk og heroisk ret uimodtagelig for Fornuft."

* * *

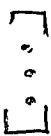
I dette Øjeblik slipper fem europæiske Stormagter Mordlysten og Tiintetgeværsraseriet, primitive Drifter, udrustede med de mest raffinerede Ødelægelsesmidler, løs over Europa, idet hver for sig hævder den Kærlighed til Fred, hvoraf den har vist sig besjælet, og hver for sig beraaber sig paa Retfærdigheden af den Sag, for hvilken den nødes til at kæmpe. Mens Magterne har kastet sig over nogle Smaastater og over hverandre, har en sjette, asiatiske, Stormagt ovenikøbet taget Paris, foreløbigt for at bemægtige sig den tyske Koloni, Kiautschau. Selvfølgelig ikke i den Hensigt alene.

Præster for de forskellige kristne Konfessioner nedbøder Himlens Velsignelse over alle disse Vaaben. Videnskaben og dens i deres Væsen velgørende Opdagelser, Tekniken og dens sindrigste Opfindelser, al Menneskeandens Genialitet som alle den praktiske Dygtigheds Vidundere af Præcision er tagne i Blodsudgydelsens og Mordbrandens Tjeneste. Endog det ny Aarhundredes Stoltthed, Luftens begyndte Erobring, tjener udelukkende hvad man i gamle Dage kaldte Djævelen, anvendes til Spionering og Bombekastning. Flyveren har lært sig at bombardere, Infanteristen og Artilleristen har lært sig at skyde Flyveren ned og splintre hans Maskine. Med svære Kanoner, lettere Kanoner, Magasingeværer og ypperlige Riffler massakreres paa Landjorden Mennesker i Ti tusindvis; med Granater nedskydes By efter By. Ildspassetelse med Opbrænding af hele Landsbyer foretages daglig som Straf. Med svære Kanoner, lettere Kanoner, Torpedoer, Miner massakrerer paa Havet Flaaderne hverandres hertligt udrustede Skibe og disses Besætning.

Blodet raaber til Himlen. Helvedet breder sig over Jorden, knitrer i Luften, brøler og raser paa Havet.

* * *

[. . .]

Og nu trækker Alt sig sammen hvad der i de sidste fyrretyve Aar har været af dulgt Betændelse i den europæiske Situation. Alle Voldgifts- og Freds-Bestræbelser er glente, er blevne Latterligheder. Carnegie's Fredspalads i Haag har nu Ferie til stor Rengøring. Ferie har ogsaa Europas Diplomater, som end ikke naar de arbejder, imponerer Nogen. Typen er maaske Frankrigs Ambassadør i Wien, som i den Grad var uden den svageste Anelse om hvad der forestod, at han umiddelbart før Østerriks Krigserklæring til Serbien lod Frankrigs Præsident og Conseilpræsident begive sig ud paa Høflighedsbesøg. Med Edward VII synes den sidste store Diplomati at være gaet bort.

Alle de europæiske Kejsere og Konger, der nu begynder Fjendtligheder mod hverandre, beraber sig paa hver sin Gud, der vaager over dem og vil tilintetgøre Modstanderne. Saaledes berabte i Oldtiden Moab sig paa *Kamôsch*, Israel sig paa *Jahve*. Den russiske Gud, (*Bog* kalder) synes paa den ene Side ren Nationalgud, som naar Czaren udtaler: „Ruslands Gud er en mægtig Gud“, paa den anden Side at være Overgud paa en Art Olymp, som naar han af Duma-

præsidenten kaldes: „Kongernes Konge og Guderne Gud.“ Den østerrigsk-ungarske Gud varetager Tvillingrigets retfærdige Sag; den serbiske Gud varetager Serbiens ikke mindre retfærdige Sag. Den tyske Gud, ogsaa kalder „den gamle Allierede fra Rossbach“, beskytter i Kejseren sin Repræsentant paa Jorden, og Kejseren opfordrer sit Folk til paa Knæ at takke denne Gud for en Sejr. Englands Gud bevarer Kongen. Det lille Belgiens Gud har uden syndeligt Held gjort sit Bedste for at værgе Belgiens Selvstændighed. Frankrigs kirkefjendske Regering synes at ville hjælpe sig uden Gud og nøjes med den retfærdige Sag, for hvilken jo iøvrigt alle de Stridende uden Undtagelse kæmper. Forsaavidt kunde de synes enige. Rigtig nok forstaa Belgien og Tyskland, Tyskland og Frankrig, Rusland og Tyskland, Østerrig og Serbien, Tyskland og England osv. hver sit : det stik modsatte ved den retfærdige Sag.

Der er da Guder nok og retfærdige Sager nok i Felten; dog havde der i Europa været én Statsmand, havde Guderne ikke behøvet at lade Belzebub træde i den hellige Aands Sted, og Retfærdighedens Sag var bleven fremmet uden det almene Massemyrderi. Retfærdigheden! Det er vanskeligt at se, hvad den har med denne kolossale Nedslagting af Europas Ungdom at gøre. I andre tidligere Krige kunde man uden Van-

skelighed nævne Formaålet, hvorfor der kæmpedes, som naar Italien kæmpede for at blive en Stat, eller Prøjsen for at opnaa Kieler Havn. Men her kæmper visse store Stater som Østerrig, Tyskland og Frankrig i Almindelighed for deres Eksistens, Belgien for sin Uafhængighed, Serbien for sin Fremtid, Japan for sin Fremtid, Rusland for sin Prestige, England for sin Stilling som Verdensmagt. Een Magt, som ikke nævnes, vil komme til at drage Fordel af Kriegen: Socialismen. De Forholdsregler, Regeringerne nu maa træffe for at hindre Privatkapitalens Udsugning af Befolkningerne, vil blive staaende, naar Freden engang er sluttet.

Rusland er langsomt i Vendingen, har vanskeligt ved at mobilisere, har desuden oprindeligt vist sig ret lukket overfor Frankrig. Fra August 1891 til Begyndelsen af 1894 maatte Franskneændene forhandle med Rusland for at opnaa en rent defensiv Alliance. Men Konventionen af 1894 blev virkningsløs i 1910, da Rusland trak alle sine Tropper bort fra den polske Grænse. Det havde indtil da tre særligt stærke Armékorps ved Grænsen i kun 300 Kilometres Afstand fra Berlin. I Oktober 1910 trak den dem 200 Kilometre tilbage hinsides Weichselen. Til at concentrere fire eller fem Armékorps ved Grænsen, behøvede det nu den Maaned der er gaet.

Østerrigs Kamp mod Serberne synes ikke heller at føres med Fart eller Frengang. Det tager sig da ud, som samledes al Energi paa den vestlige Krigsskueplads, hvor i Øjeblikket da dere skrives de 10 Millionhære begynder den gensidige Tilintetgørelse.

Tyskernes første Optræden paa Valpladsen er ikke foretaget med den Aplomb som i 1870. De er snublede over Tærskelen. Belgien har overrasket ved en Kraftudfoldelse, der visnok tildels skyldes én stor Mand, Henry Brialmont, den nyere Tids største Fæstningsbygmester, særlig berømt ved sin Befæstning af Antwerpen. Men Tyskernes militære Organisation er derfor ikke mindre beundringsværdig og overvinder i Længden alle Vanskeligheder.

Ejendommelig for Nutidens Tyskland er den Omstrændighed, at for Generalernes Vedkommende er deres Hærløvelse hidtil næsten anonym. Medens paa Napoleons Tid hvert Barn i Europa kendte Navnene paa hans Maréchaller og Generaler, Ney og Murat, Macdonald og Masséna, Junot og Bernadotte, nævnes sjældent eller aldrig et tysk Navn. Til Bedste for det monarkiske Princip hedder de sejrende Feltherre Kronprinsen af Tyskland, Kronprinsen af Bayern, Prinsen af Württemberg osv.

Det er grimt og nedslaaende i et lille Land, der ligger udenfor Konflikten, at maatte være

Vidne til, hvorledes det største Øjeblik ikke kalder stort andet frem end indbildsk Tro paa at være et Verdensmidtpunkt, Angst, der skraaber Guld og Sølv sammen i Bunker, og endelig Griskhed, der benytter Medborgeres Forlegenhed til at flaa dem ved høje Kulpriser og Melpriser, til at berøve dem som Løjere Lys og Ly. Men det er vemodigt opløttende at blive Vidne til enstemmig national Offervilje som i Belgien, Serbien, Frankrig og Tyskland.

Dog derfor er Fremtiden lige mørk. Øjeblikket er saa stort, at det tvinger til Taushed om det, der nu begynder. Ingen kender Fremtiden, og er Sindet fast, er dog Aneelserne bange.

H. G. Wells, der i sin Roman om den stedfindende Verdenskrig, som han anede, betragtede den som et Ødelæggesels-Vanvid, skrev forleden Dag i engelsk-patriotisk Begejstring, at hvert Sværd, der nu drages mod den tyske Militarisme, det drages for Friheden i Europa. Han synes da at kunne forestille sig Rusland kæmpende for denne Frihed. Det vil falde andre mindre let. Øjeblikkets Omskiftelser har ganske vist medført, at Rusland skriver Polens Genoprettelse paa sin Fane. Kongeriget Polens værste Undertrykker lover det samlede Polen fuld Frihed. Der staar tilbage at erobre Posen og Galizien, forene dem med Kongeriget, frigøre og selvstændiggøre det hele. Det er en Opgave,

som vil tage Tid og Kræfter, som Rusland ikke har vist sig voksen, og som neppe Nogen tror, det agter at løse.

Foreløbig oplever vi kun, at hver af de stridende Magter tillægger sig Sejren ved ethvert Sammenstød, meddeler at Fjendens Tab var stort og dens eget Tab ringe. Vi oplever hver enkelt stridende Parts skrækkelige Fryderab over umaadeligt Mandefald paa Modstandernes Side, over Flyveres Nedskydning, Skibes Undergang, hele Regimenters og Eskadroners Nedmejning ved Maskingeværernes vidunderlige Effekter.

Vi vil komme til at opleve Rædsler og Omvæltninger uden Maal og Tal, som vil resultere i Europakorsets Omfarvning og Verdenskorsets Omkalfating.